

Közművelődés és civilek – Szolnok város kulturális célú civil szervezetei

Kiss Edit
Debreceni Egyetem

Kutatási téma

A civil szervezetek társadalomra gyakorolt hatását régóta vizsgálják különböző módszerekkel és többféle oldalról megközelítve a téma iránt elkötelezett szakemberek. Az állandóan megújulni képes civil szektornak új kihívásokhoz kell alkalmazkodni fennmaradásuk érdekében, így ezen helyzetek feltárása időszerű minden vizsgált időpontban.

A kutatás célja annak vizsgálata, hogy milyen tevékenységeket végeznek a szolnoki kulturális célú civil szervezetek, a legjellemzőbben milyen formában és milyen körülmények között működnek, milyen erőforrásokat tudnak mozgósítani céljaik elérése, tevékenységük optimális végzése érdekében. Kérdéseimmel online kérdőív formájában kerestem meg a civil élet szereplőit, akik meghatározó jelenlétükkel befolyásolják a szolnoki kulturális életet. A szervezetek mellett a szolnoki közművelődési intézmények vezetőit interjúk vizsgálat keretében kérdeztem, ennek eredményeit is bemutatom a kutatásban.

A kutatás kapcsán olyan témakör elemzésére került sor, amire Szolnokon korábban nem volt példa. Kutatásommal szeretnék rávilágítani arra, hogy a civil szervezetek mennyire képesek túlmutatni a mindennapok kulturális rendszerén, milyen aktív szerepet játszanak egy fejlődő város kulturális életében, közösségi művelődésében.

Kulturális tevékenységgel foglalkozó szervezetek országos száma, megoszlása, bevétele 2005-2019. (KSH-STADAT adatbázis alapján saját szerkesztés)

év	Alapítványok		Társas nonprofit szervezetek		Számuk tekintetében			Bevétel tekintetében			
	száma	megoszlása, %	száma	megoszlása, %	száma	megoszlása, %	rang-sor	Összes bevétel, millió Ft	Megoszlás, %	Egy szervezetre jutó bevétel, ezer Ft	rang-sor
2005	2 989	13,4	3 241	9,4	6 230	11,0	3.	115 058,2	13,4	18 468	1.
2006	3 040	13,5	3 487	9,7	6 527	11,2	4.	126 799,0	14,0	19 427	1.
2007	3 282	13,8	3 961	10,2	7 243	11,6	4.	127 412,2	13,3	17 591	1.
2008	3 404	14,1	4 296	10,5	7 700	11,9	4.	137 772,3	12,6	17 892	2.
2009	3 331	14,1	4 647	10,9	7 978	12,1	3.	141 338,7	12,7	17 716	2.
2010	3 314	14,1	4 837	11,6	8 151	12,5	3.	146 277,6	12,2	17 945	3.
2011	3 297	14,2	5 094	12,0	8 391	12,8	3.	172 788,9	14,0	20 592	2.
2012	3 268	14,2	5 239	12,4	8 507	13,0	3.	128 398,2	10,2	15 093	4.
2013	3 237	14,4	5 462	13,0	8 699	13,5	2.	167 902,2	13,5	19 301	1.
2014	3 176	14,5	5 590	13,3	8 766	13,7	2.	184 937,6	12,6	21 097	2.
2015	3 055	14,5	5 775	14,0	8 830	14,2	2.	207 113,5	13,4	23 455	2.
2016	3 058	14,8	6 010	14,7	9 068	14,7	2.	227 066,1	13,7	25 040	3.
2017	2 977	14,9	6 333	15,4	9 310	15,2	2.	291 409,2	15,1	31 300	2.
2018	3 087	15,3	6 575	15,9	9 662	15,7	2.	349 941,4	16,3	36 218	1.
2019	3 043	15,3	6 656	16,2	9 699	15,6	1.	358 893,4	14,9	37 003	2.

Empirikus vizsgálat

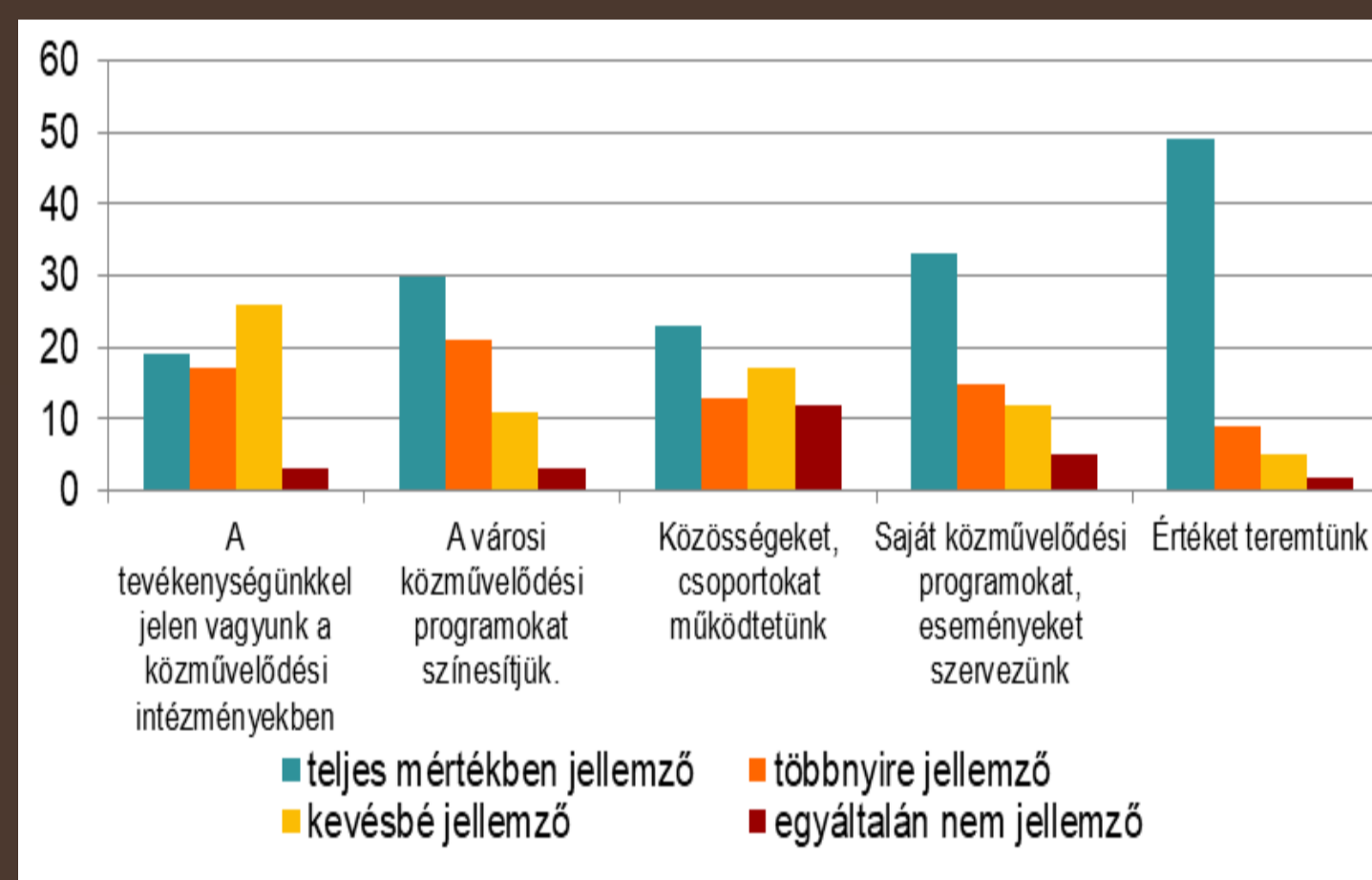
A kutatásban az országos jellemzők mellett a szolnoki civil szervezetek kerültek fókuszba, összesen 65 elsősorban kulturális célú szervezetet kerestem meg kérdéseimmel. A körükben végzett kérdőíves felmérés vizsgálható pontjai a szervezetek legfontosabb jellemzői, végzett tevékenységek, infrastrukturális feltételek, együttműködések, humán és pénzügyi erőforrások, működési sajátosságok, főbb kompetenciák.

Fő kérdések: Milyen tevékenységek jelennek meg legjellemzőbben a megkérdezett szervezetek körében? Mennyire specializálódtak a közösségek egy-egy tevékenységre? Meghatározza –e működésüket, hogy tudnak –e, vagy sem kapcsolódni kulturális intézményhez? Releváns különbségek tapasztalhatóak –e azon közösségek között, amelyek mögött stabil intézményi háttér áll? Milyen mértékűek a szervezetek közötti egyenlőtlenségek, különös tekintettel az infrastrukturális feltételek, a bevételek, illetve a humán erőforrások tükrében? Milyen célból működnek együtt a szervezetek?

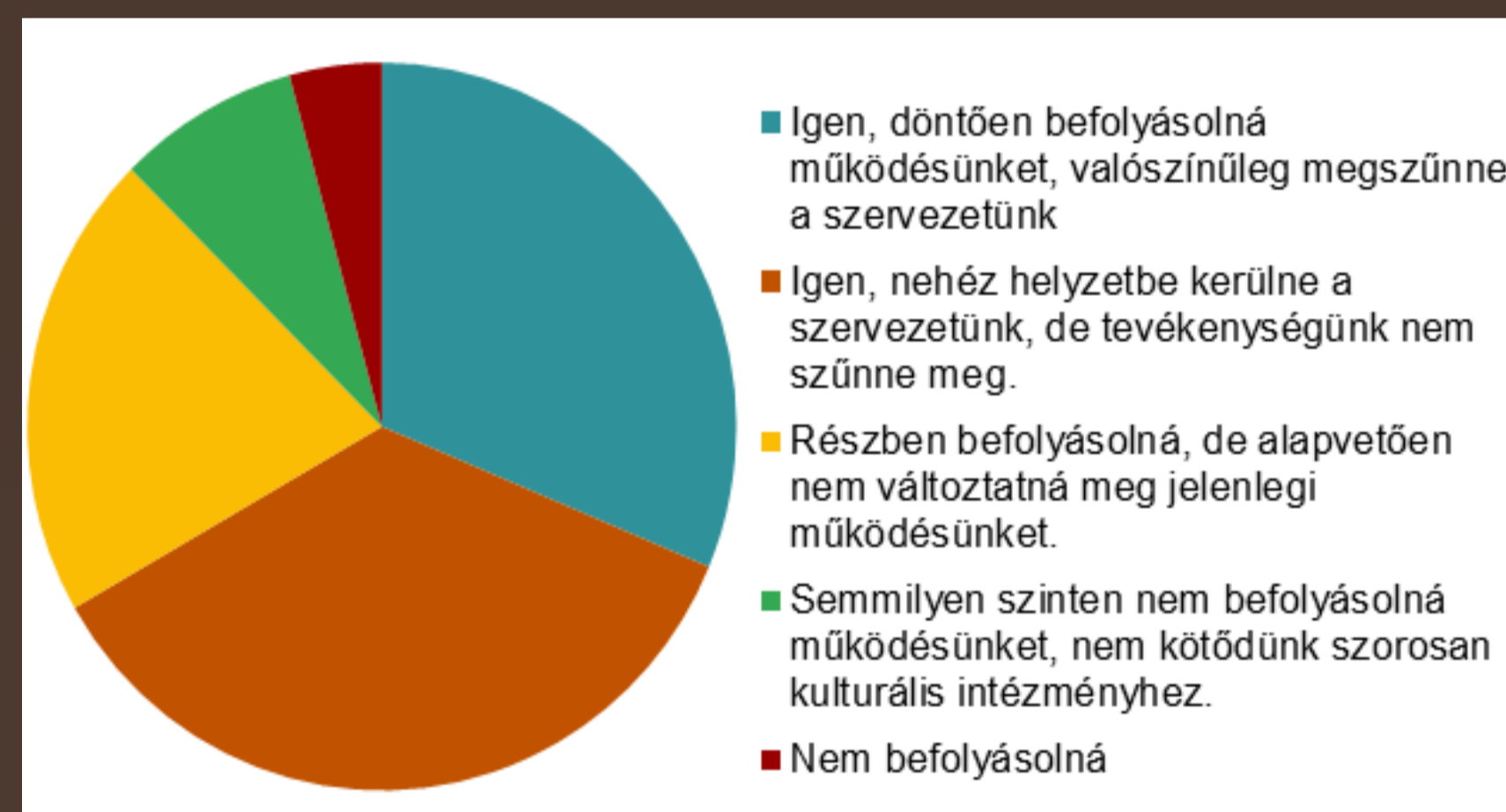
Öt hipotézist állítottam fel az alábbiak szerint:

- A szervezetek gyors alkalmazkodó-képessége.
- Meghatározó mértékben vesznek részt közösségépítő folyamatokban.
- Jól működő kapcsolatban vannak a közművelődési intézményekkel.
- A közösségek húzóerők egy település életében.
- Művészeti tevékenység meghatározó lesz.

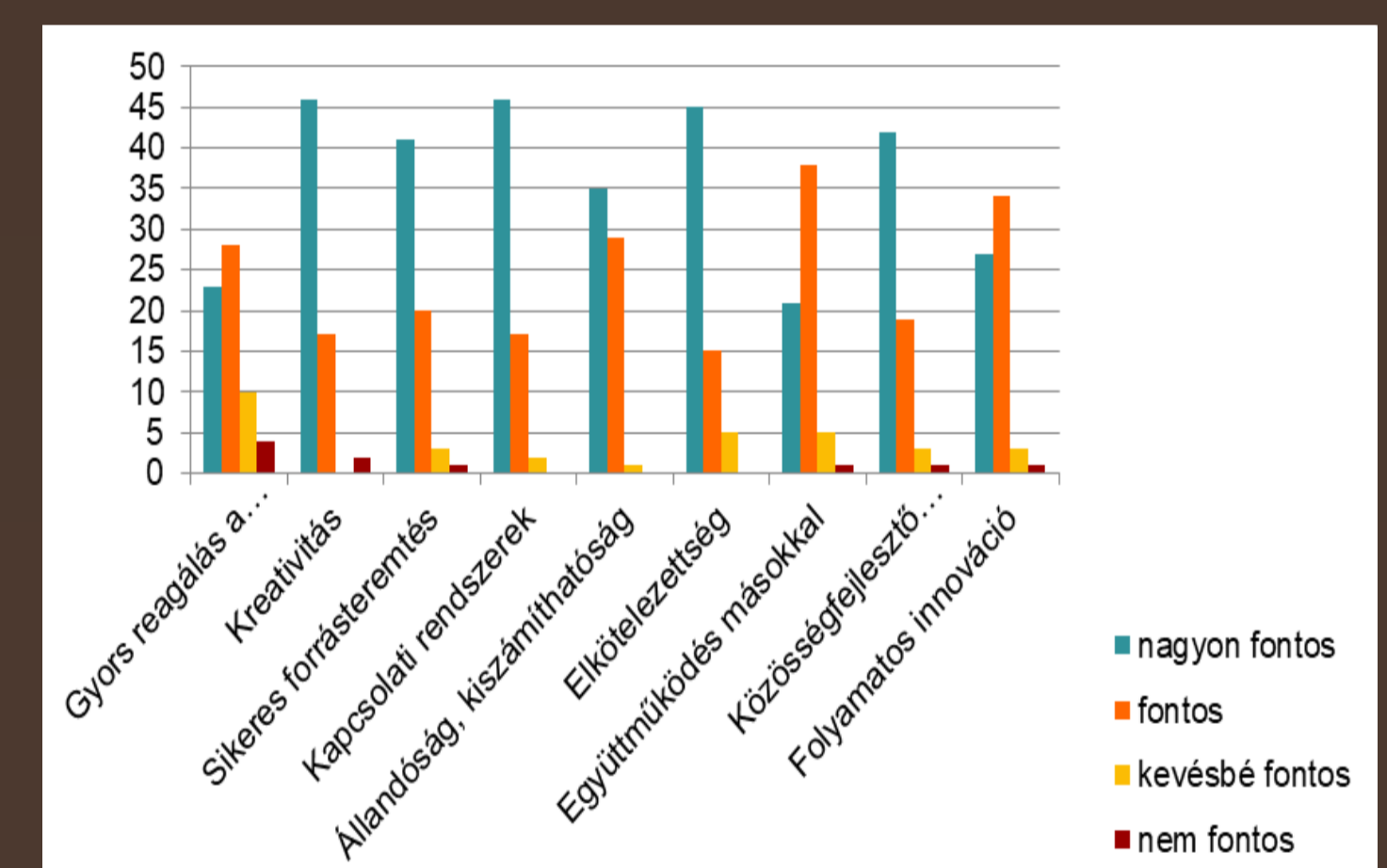
A szolnoki kulturális célú szervezetek közművelődési tevékenysége

A szolnoki kulturális célú civil szervezetek és a kulturális intézmények kapcsolatának összefüggése

Szervezeti jellemzők fontosságának megítélése

A szolnoki kutatás legfontosabb eredményei, tapasztalatok:

- A vizsgált szervezetek hét különbözőféle tevékenységi területhez tartoznak besorolásuk szerint, annak ellenére, hogy kulturális tevékenységet folytatnak.
- A szervezetek felülreprezentáltak az előadó-művészet, a zene és a képzőművészet területén.
- A szervezetek jogi formájukat tekintve főként a klasszikus civil szervezetek közé tartoznak.
- A megkérdezett szervezetek közül összesen 11-nek van saját munkavállalója, de a szervezetek 57%-nál dolgoznak önkéntesek.
- A kutatásba bevontak 75%-ának a tevékenysége összefügg valamely kulturális intézményével, közülük 82% a közművelődési intézményekhez kötődik. Mintegy 20 szervezet léte közvetlenül az intézményi kapcsolattól függ.
- A szolnoki szervezetek döntő többsége az értékteremtési tevékenységét hangsúlyozza a városban betöltött szerepét illetően, és legkevésbé működtet közösségeket.
- A szervezetek majdnem valamennyien rendszeresen kapnak segítséget (termet, eszközöket, szakmai támogatást) kulturális intézményektől.

Interjúk tapasztalatai

A szolnoki közművelődési intézmények vezetőivel, egy esetben szakmai igazgatóhelyettesessel zajlottak a beszélgetések. Az intézmények: Aba-Novák Agóra Kulturális Központ, Verseygy Ferenc Könyvtár és Közművelődési Intézmény (intézményegységei: Szandaszőlősi Művelődési Ház, Kertvárosi Községi Tér és Fiókkönyvtár, Hild Viktor Könyvtár és Községi Tér), Voke Csomóponti Művelődési Központ – Szolnok

- Egységesen mindhárom interjúalany rendkívül támogatóan ítélte meg az önkormányzat kultúrapártoló tevékenységét.
- Közösségek jelenléte meghatározó a közművelődési intézményekben.
- Szervezetekkel együttműködésben is szerveznek programokat az intézmények.
- Minden intézmény lehetőségeihez mérten támogatja a saját közösségeit és a hozzájuk forduló más civileket.
- A városon belüli együttműködések nem különösebben jellemzőek.
- A intézményvezetők a civilek legnagyobb nehézségének a forráshiányt tartják.

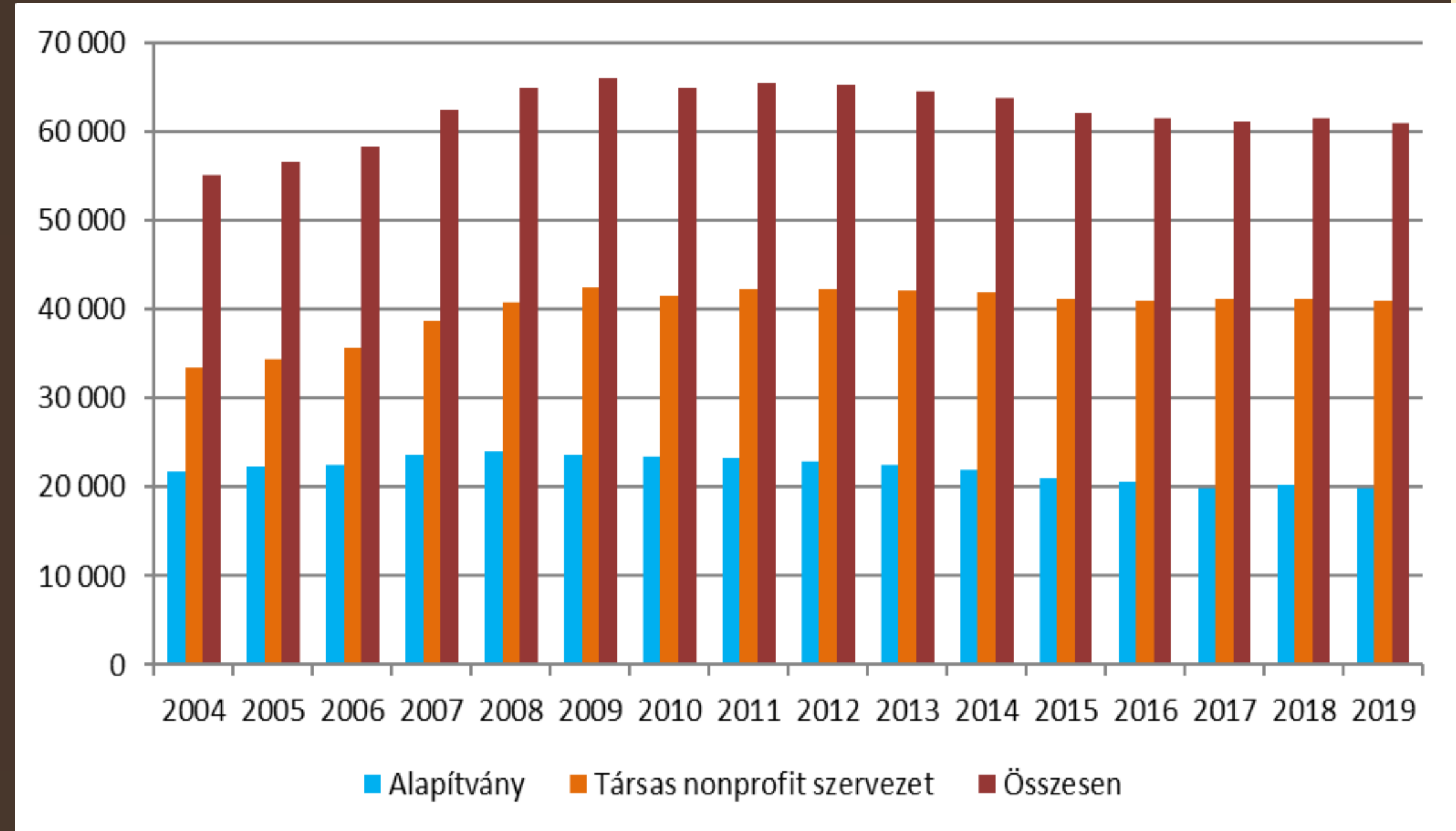
Források:

KSH STADAT adatbázis

Támogató:

Közművelődési Tudományos Kutatási Program 2020 – Nemzeti Művelődési Intézet

Az alapítványok és a társas nonprofit szervezetek számának hazai alakulása 2004-2019. között. (Forrás: KSH STADAT adatbázis alapján saját szerkesztés)

Hazai nonprofit szektor

A nonprofit szervezeteket jellegük szerint lehetnek klasszikus civil szervezetek, érdekképviseleti szervek és egyéb nonprofit szervezetek. A szervezetek döntő többsége a klasszikus civil szervezetek közé sorolható, az alapítványok és egyesületek tartoznak ebbe a körbe, ami mintegy 87%-a az összes nonprofit szervezetnek. 2019-ben a civil és nonprofit szervezetek száma 60.890 volt, ebből az alapítványok adják az összes szervezet egyharmadát, idősoros adataikat tekintve stabilan 20 ezer körüli a számuk, míg a többi kétharmadot a társas nonprofit szervezetek jelentik. A táblázatban 2005-2019. között láthatjuk a kulturális szervezetek számait, alapítványokra és társas nonprofit szervezetekre bontva, illetve azok együttes bevételeit. Valamennyi tevékenységformát figyelembe véve megállapítható, hogy a szervezetek száma és az összes bevétel tekintetében a vizsgált időszakban mindig az első négy között szerepelt kulturális terület. Mindenképpen jelentős az ágazat szerepe a civil szférában, s azok közül is az egyesületi formában létező szervezeti szám a nagyobb. Ez a megállapítás azzal is magyarázható, hogy a kultúra területén rengeteg művészeti közösség, csoport működik, akik viszonylag szerényebb költségvetéssel rendelkeznek, forrásteremtésük többnyire az alapvető működésükre koncentrál, annak fedezetét igyekeznek megteremteni, így a kulturális szektorra jellemző magas bevételen nagyon sok szervezet osztozik.